

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-526-6-52>

MINI-PUBLICS AS A TOOL OF DELIBERATIVE DEMOCRACY: HISTORICAL FOUNDATIONS AND PROSPECTS FOR UKRAINE

МІНІ-ГРОМАДИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕЛІБЕРАТИВНОЇ ДЕМОКРАТІЇ: ІСТОРИЧНІ ОСНОВИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Paseniuk K. O.

*Postgraduate Student in the specialty
081 "Law" at the Open International
University of Human Development
"Ukraine"
Kyiv, Ukraine*

Пасенюк К. О.

*аспірант спеціальності 081 «Право»
Відкритий міжнародний
університет розвитку людини
«Україна»
м. Київ, Україна*

Постановка проблеми

Україна перебуває під тиском гібридної агресії та кризи довіри до державних інституцій. Брак ефективної комунікації між владою та громадянами призводить до того, що рішення інституцій часто сприймаються суспільством як нав'язані ззовні, а не як власні. У таких умовах держава, що діє у рамках командно-адміністративного підходу, ризикує поглибити кризу: чим більше зусиль докладається для стабілізації, тим сильніше підривається довіра до її рішень. Це ставить під загрозу легітимність правових норм і посилює відчуженість громадян від держави.

Інструменти деліберативної демократії, зокрема міні-громади, можуть стати інструментом подолання цих проблем та шляхом до відновлення як горизонтальної, так і вертикальної довіри в суспільстві [1; 2].

Виклад основного матеріалу

В Україні громадська думка впливає на владу, проте механізми прямої участі залишаються слабкими. Закони про референдуми [3] та публічні консультації [4] виглядають формальними, сприяючи маніпуляціям. Цифрові інструменти, як-от опитування в «Дії», більше відображають настрої, ніж залучають громадян до процесу прийняття рішень. У підсумку люди змушені обирати між медіа, соцмережами, виборами чи протестами, кожен із яких має обмеження.

Міні-громади (деліберативні міні-громади, DPMs) дозволяють вийти за межі цих обмежень, формуючи репрезентативну мікромодель

суспільства через випадковий добір учасників, де складні питання стають предметом інклюзивного діалогу й вироблення компромісів. Вони є простором для побудови консенсусу, інтеграції конфліктних позицій і колективного навчання. В умовах війни в Україні міні-громади можуть сприяти реінтеграції, миробудуванню та перетворенню соціального капіталу в джерело стабільності. Вони не лише підсилюють політичну витривалість, але й трансформують демократичний процес у динамічну взаємодію між державою та суспільством.

Але для того, щоб міні-громади стали агентом змін, вони мають бути інтегровані у систему державного управління з юридично закріпленими механізмами, рішення яких впливають на політику. Важливо також враховувати їхню адаптацію до українського культурно-правового коду.

Історичні основи та сучасні виклики: переосмислення правової культури України

Українська правова свідомість формувалася через діалог колективної пам'яті, суспільних очікувань і зовнішніх впливів. Від віче Київської Русі до січової ради козаків принципи самоврядування збереглися у масових рухах – Революції на граніті, Помаранчевій революції та Революції гідності, де Майдан став символом народодавладдя поза формальними процедурами.

Водночас Олексій Штепа акцентує увагу на дуалізмі української правосвідомості: з одного боку, «стереотип правди-справедливості», глибоко вкорінений у традиціях, протистоїть писаному закону, який у народній уяві часто асоціювався з репресивним і «чужим» інститутом державної влади [5]. Сучасна Україна все ще пожинає плоди цієї колективної травми, що виражається у низькій довірі до більшості державних інститутів та глибокому відчутті відчуження від правових структур. Це породило слабкість механізмів громадянської участі та низьку взаємодію між державою і громадянами. Як зазначає В.Ю. Медвецька, недостатня формалізація деліберативних механізмів лише поглиблює кризу легітимності правової системи, що має бути вирішена через інтеграцію громадських ініціатив [6].

Карл фон Савінії вважав, що право має розвиватися з народного духу, відображаючи культурний досвід [7], а Богдан Кістяківський підкреслював важливість вплетення нових правових ідей у національну традицію для забезпечення стабільності та ефективності системи [8]. Синтез традицій і сучасних механізмів робить право комунікативним посередником між суспільством і державою. Міні-громади, як інструмент деліберативної демократії, можуть стати

мостом між історією та сучасними викликами, формуючи нову правову культуру, де право об'єднує, а не роз'єднує.

Демархія та міні-громади: перспективи для України

Як підкреслює Тетяна Андрійчук, подібні деліберативні моделі є особливо ефективними у вирішенні питань перехідного правосуддя, інфраструктурного відновлення та культурної інтеграції, створюючи простір для врахування інтересів різних соціальних груп і подолання штучно нав'язаних розколів [9].

Міжнародний досвід демонструє ефективність міні-громад, зокрема завдяки їхньому зв'язку з культурним кодом і залученістю громадян. У Канаді вони сприяли виборчим реформам, підвищуючи інклюзивність і довіру до процедур [10]. В Ірландії міні-громади забезпечили консенсус у питаннях одностатевих шлюбів і абортів [11], а в Північній Ірландії та Боснії стали платформою для діалогу між громадами після конфліктів [12; 13]. У Руанді суди Гачача поєднали традиції, деліберативні практики та сучасне правосуддя, сприяючи примиренню після геноциду [14], а в Сьєрра-Леоне місцеві практики деліберації із громадянами допомогли відновити соціальну згуртованість після війни [15]. Ці приклади показують, як адаптація подібних механізмів до локального контексту підвищує їхню стійкість і легітимність.

Україна може інтегрувати традиції віча та козацьких рад у сучасні демократичні моделі. Міні-громади здатні забезпечити інклюзивний діалог і стати основою для спільного бачення майбутнього, важливого для реінтеграції окупованих територій та миробудівництва. Відкриті дискусії на основі фактів, без пропаганди, допоможуть подолати розрив у суспільній свідомості.

Висновки

Міні-громади як інструмент деліберативної демократії можуть стати самовідтворюваною соціальною системою, що здатна знизити соціальну ентропію та сприятиме узгодженню інтересів і створенню легітимних і ефективних рішень. У кризу довіри до інституцій та постійної гібридної агресії така самоорганізація громадян стає ключовою для стабільності демократії та її правової системи. Врахування історичних традицій народовладдя дозволяє інтегрувати їх у сучасну правову культуру, зміцнюючи довіру до рішень і їхню стійкість у край динамічному комунікативному середовищі.

Література:

1. PERITIA Policy Brief on Uses of DMPs for Restoring Trust and Ensuring Trustworthiness. *PERITIA – Policy, Expertise and Trust*. 2021. URL: https://kclpure.kcl.ac.uk/ws/portalfiles/portal/236104671/PERITIA-Policy-Brief-on-Uses-of-DMPs-for-Restoring-Trust-and-Ensuring-Trustworthiness_vsn-1.0.pdf (дата звернення: 21.12.2024).
2. Пасенюк К. О., Сапарова А. О. Міні громади як інструмент підвищення рівня суспільної довіри. *Наше право*. 2024. № 2. С. 114–119.
3. Про всеукраїнський референдум: Закон України від 26.01.2021. № 1135-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-20> (дата звернення: 21.12.2024).
4. Про публічні консультації: Закон України від 20.06.2024. № 3841-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3841-20> (дата звернення: 21.12.2024).
5. Штепа О. О. Правова ментальність українського етносу як чинник сучасного державотворення. *Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія*. 2015. № 1. С. 144–148. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnau_f_2015_1_36 (дата звернення: 22.12.2024).
6. Медведцька В. Стан розвитку деліберативної демократії в Україні. *Політологічний вісник*. 2020. № 84. С. 106–118. DOI: 10.17721/2415-881x.2020.84.106-118. URL: <https://zpv.knu.ua/index.php/pb/article/view/57> (дата звернення: 22.12.2024).
7. Савіньї Ф. К. фон. Право володіння / пер. з нім. Київ : Право України, 2021. 512 с.
8. Кистяківський Б. А. Національна ідея та національне питання. *Вехи*. URL: <https://www.vehi.net/vehi/kistyak.html> (дата звернення: 22.12.2024).
9. Андрійчук Т. Інструменти деліберативної демократії: можливості застосування у воєнний та повоєнний час в Україні. *Політичні інститути та процеси*. 2023. № 1(5). С. 48–68. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/705e4baa-c677-4fb0-84ed-247837a2047a/content> (дата звернення: 21.12.2024).
10. Шаравара І. Правова свідомість та правова культура в Україні: проблеми їх формування. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2015. № 9–12. URL: http://jurnaluljuridic.in.ua/archive/2015/3/part_1/2.pdf (дата звернення: 22.12.2024).
11. Pow J., Garry J. What Happens When Mini-Publics Are Held in a Deeply Divided Place? Evidence from Northern Ireland. *Politics Symposium*. 2023. № 2300040. С. 572–578. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/ps-political-science-and-politics/article/what-happens-when-minipublics-are-held-in-a-deeply>

divided-place-evidence-from-northern-ireland/

65109ED431272F8CEE401CBDBF9D340C (дата звернення: 22.12.2024).

12. Costello A. Citizens' Preferences and the Future of Europe: A Case for the 'Five Scenarios' as Deliberative Entry-Points in Mini-Publics. *Journal of Contemporary European Studies*. 2024. № 32(4). С. 1228–1241.

13. Ron A. The "Public" in "Public Peace Process" and in "Mini-Publics:": A Dialogue between Democratic Theory and Peace Studies. *Peace and Conflict Studies*. 2010. № 17(2). С. 3–20.

14. Roberts D. Beyond the Metropolis? Popular Peace and Postconflict Peacebuilding. *Loughborough Institutional Repository*, 2010. URL: <https://dspace.lboro.ac.uk/> (дата звернення: 22.12.2024).

15. Parver C., Wolf R. Civil Society's Involvement in Post-Conflict Peacebuilding. *International Journal of Legal Information*. 2008. Vol. 36, No. 1. P. 51–79. URL: <https://digitalcommons.wcl.american.edu/> (дата звернення: 22.12.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-526-6-53>

**ANALYTICAL SUPPORT FOR PUBLIC PROCUREMENT:
THEORETICAL FOUNDATIONS, METHODOLOGY,
AND PRACTICAL APPLICATION IN THE SYSTEM
OF PUBLIC ADMINISTRATION IN UKRAINE**

**АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ:
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ, МЕТОДОЛОГІЯ ТА ПРАКТИЧНЕ
ЗАСТОСУВАННЯ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
УКРАЇНИ**

Pitel N. S.

*Ph.D. in Economics, Associate
Professor,
Associate Professor at the Department
of Economics, Management and
Commercial Activity
Central Ukrainian National Technical
University
Kropyvnytskyi, Ukraine*

Пітел Н. С.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки,
менеджменту та комерційної
діяльності
Центральноукраїнський
національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна*